

Teletu se pusti prvo mleko od krave, ki je rumenkasto, gosto in žarko in se sploh mlezva imenuje. Ima v sebi to lastnost, da napravi teletu mehko čiščenje, da odpravi iz čreves telečjo smolo in zabrani torej, da ta v živali vreti ali gnjiti ne začne. Da tedaj mlado tele prav vzrejamo, privoščiti mu moramo prve štiri tedne mleko od matere. V to svrhu puščamo tele k kravi, da samo sesa, ali pa je z mlekom napajamo iz posode, latvice ali vedrice. V prvem slučaju dajemo teletu na prosto, da zahaja k materi in sesa kolikor hoče. To je, se ve, precej lahka reč, pa ima to sitnobo, da ni reda, kajti enkrat se tele preveč nasesa in pogreša potem dalje časa hrano in pijačo, drugič pa zopet nič ne sesa in mleko potem kravo tišči, ako je do čista ne izmolzemo. V drugem slučaju pa tele blizu matere za vrstico privežejo in ob določenih urah sesat spuščajo. Sprva puščajo tele po šestkrat k materi sesat, v drugem in tretjem tednu samo po štirikrat in v četrtem samo po trikrat. Zaostalo mleko se čisto pomolze ali podoji. Tukaj je, se vé, pravi red, vendar dela in truda je veliko. Zato svetujejo drugi, naj teleta namolženo mleko iz latvice pijejo. Pri tem ravnanji spravijo tele hitro, ko je od krave bilo do čista oblizano, proč od nje, najbolje v drug hlev, da ne pride več z materjo v dotiko in se popolnem odstavi. Mleko namolženo se vlije v latvico. Strežaj pokaže teletu prst iz mleka, tele misli, da je prst kravji sesek in začne sesati ter kmalu okusi mleko in se tako precej navadi piti. Vsaki teden se daje na ta način teletu popiti prvi teden dva do tri litre na dan in potem vsak teden do četrtega eden liter več.

Ko je krava prva dva tedna po telitvi srečno prestala, došel je čas, da se jej več in hrepke krme polaga, vendar polagoma. Tako ljubiva zmiraj več in boljšega mleka in tele ima vedno zadosti hrane. Takošna hrana za kravo je: sladko seno, otava, z moko pomešana voda, parkrat v tednu nekaj soli. Teletu smemo od tretjega tedna naprej začeti poleg mleka še druge hrane dajati, na primer: čaj iz senenih cvetlic pomešan z moko, sladko seno, šrotan oves itd. V tej meri, ko teleta drugo krmo jemljejo in prav prebavljajo, smemo jim manj mleka ponujati. Vse se pa godi po malem, polagoma. V to svrho kaže, ako tele iz latvice pije, mleku toliko vode prilivati, kolikor se ga vsakokrat manje daje. Tako se nadaljuje, dokler sama voda ne ostane. Ta način ima marsikaj za se, na primer: se tele mleku odvadi po malem, polagoma, in vendar nekaj mleka dolgo časa uživa, kar mu jako tekne. Na Švicarskem krmijo tako teleta 18 do 24 tednov. Drugi odstavlajo teleta od mleka nagloma, po kratkem času, da tele na takošno premembo nič ni pripravljeno, zlasti želodec takošnemu teletu še ni prav sposoben, da prebavi trdo krmo. Nasledki temu so razne in pogoste bolezni. Zatorej svetujemo teleta navaditi, da iz latvice pijejo mleko. Na ta način dajo se najlože pa še najbolje od mleka odstavit. Svetujemo to zlasti pri teletih za pleme.

Sploh pa je skrbeti, da imata krava in tele mir, zdrav in suh hlev, čist zrak, zdravo, suho, mehko, toplo in zadostno nasteljo. Napaja se krava sprva v hlevu, pozneje, če okoliščine in letni čas dopušča, se žene na prosti zrak, da se sprehodi s teletom vred.

Tistim teletom, ki so za pleme namenjena, treba zlo posebne in skrbeljive postrežbe, zlasti mleka se jim mora privoščiti mogoče dolgo, kajti ta strežba se dčbro poplača, plemenska živina bo lepa in krepka.

Pri odbiranju telet za pleme paziti je na sledeče: teleta od premladih pa tudi od prestarih krav ne sodijo za pleme, kajti v takih slučajih rodijo se navadno

le slabotna teleta. Dalje teleta za pleme naj bodo od dobrih krav mlekaric, in precej, ko sesajo, naj se pokaže, da so krepka, nič boleha, ter da rada sesajo in skrbno žró in temu primerno rastejo. Ob času, ko tele odstavimo, se vselej ne more zanesljivo sklepati, da bodo srečno rastlo. Vendar smemo se tega bolj zanesljivo nadejati, če se na njih gori navedena znamenja nahajajo, kakor če se pogrešajo.

Dr. med. Henrik Klingan.

Snujte mlekarske zadruga!

Večkrat smo uže poudarjali v tem listu važnost gospodarskih zadrug, zlasti pa mlekarskih kojih namen je kmetovalcu pripomoči, da svoje mleko, oziroma mlekarske izdelke boljše razpeča. Danes hočemo našim čast. bralcem dokazati, kako lep vspeh zamore taka mlekarska zadruga v resnici doseči. Poročilo deželnega kulturnega sveta na Tirolskem za l. 1885/6. govori med drugim tudi v neki mlekarski zadrugi, kojo so ustanovili kmečki gospodarji sami in ki je že v prvem letu jako lep vspeh dosegla. Iz tega poročila posnamemo sledeče:

Mlekarska zadruga v „Aksamu“, koja zadruga bila je ustanovljena lansko leto, ter dobila podpore od c. kr. kmetijskega ministerstva 100 gld., v svojem upravnem poročilu na ministerstvo sledeče navaja: Mlekarija nahaja se v posebnem poslopji, ki ga je zadruga kupila in priredila navlašč za to podjetje. To poslopje ima velike obokane kleti za shrambo sira in pa druge prostore v dveh nadstropjih, kateri služijo za mlekarska opravila. V sirarnici sta dva bakrena kotla, eden za 1100 in drugi za 300 litrov. Oba kotla sta trdno vzdana, kurišče pa dá se prepeljavati po železnem tiru od enega kotla pod družega. Mlekarija izdeluje surovo maslo (puter) in pusti sir (Magerkäse). Mleko posnamljejo sladko, in sicer po Švarcovem načinu, zarad česar je v mlekarijo napeljana voda, ki ima levo in dan 7—8° C. toplote.

Zadruga ima 18 članov z 200 kravami. Od maja l. 1885. do konca aprila l. 1886. sprejeli so od teh krav 215.500 litrov mleka ter naredili iz vsacih 100 litrov 3½ kilogr. surovega masla in 6½ kilogr. pustega sira. Prodajali so kilogram surovega masla po 1 gold. 10 kr. do 1 gold. 14 kr. in kilogram surovega sira pa po 38 do 40 kr. Pinjeno mleko oddajali so prav lahko po 2 kr. liter.

Celo leto so skupili:

za surovo maslo	8369 gold. 85 kr.
za sir	5382 „ 50 „
za pinjeno mleko	818 „ — „

Skupaj . 14570 gold. 35 kr.

Mlekarsko poslopje in oprava vred stalo je 4400 gold., stroški pa za mlekarja, sol, sirišče, les itd. znašali so celo leto 560 gold. Ti stroški in pa obresti od kapitala, ki tiči v poslopji in v opravi odšteti od gori navedenih dohodkov kažejo dobička 13426 gold. Izplačal se je toraj vsakemu udu zadruga liter mleka po 6½ kr.

K temu poročilu pa mi ne pristavimo družega, kakor da vsaka količkaj vredna krava mora dati po tem računu na leto najmanj 1500 litrov mleka, koja je vredno 97 gold. Če vzamemo vrednost mleka ene krave in pa vrednost teleta skupaj le 100 gold., je to prav lep dohodek od krave v teku enega leta. Slovenski gospodarji, koliko pa vam krava v enem letu dá? Premislite, da komaj 40 gold. dobiste, zato si

pa osnujete tudi vi mlekarske zadruge, kako, to vam prav rada pové kmetijska družba v Ljubljani.

L. P.

Razdelitev premij gospodarjem, ki so napravili primerno ogrado za žebeta.

Konjerejski odbor c. kr. kmetijske družbe razpisal je 1. aprila t. l. 5 premij onim gospodarjem, ki napravijo primerne ograde za žebeta.

Te premije priznal je imenovani odsek sledečim gospodarjem konjerejcem:

1. Gosp. Janko Kersniku, grajščaku in c. kr. notarju na Brdu. Ker je pa g. Kersnik odstopil od darila v denarji, dobil je pismeno priznanje.

2. Gosp. Henriku Feutlerju, posestniku v Postojini.

3. Gosp. Vinc. Majcen-u, posestniku v Bistrici.

4. Gosp. Antonu Strausu, posestniku v Kostanjevici.

5. Gosp. Janezu Telbanu, posestniku v Dulah.

Peto, oziroma šesto premijo, ker ene premije v denarji gosp. Kersnik ni sprejel, dobil ni nikdo, ker vse druge prijavljene ograde niso bile primerno narejene

Nekaj o gnojenji z gipsom ali mavcem.

Gips je spojen iz apna, žveplove kisline in vode, torej žveplokislo apno. Nahaja se kot planinski kamen, vendar redko kedaj. V tem slučaju ga lomijo v rudnikih, meljejo in za tem prodavajo. Mnogovrstni so učinki, ako gips rabimo. Razumno kmetovalstvo ga ne more pogrešati. Deluje tako, da je več in boljšega gnoja hlevskega, pomnožuje hranivne snovi rastlinam na polji in tudi neposredno pospešuje rast.

Čarobni so pa učinki, kedar gips prav rabijo, sicer pa ne vrže niti obresti za potrošeni kapital. Nič ne koristi gips v slabem, nerodovitem, peščenem svetu, ali v mrzli, mokrotni glini, ki vode ne prepušča, pa tudi ne v izpitih njivah, katerim se dolgo ni gnojilo. Malo, če prav nekoliko gips koristi v apnenem svetu. Gips in sploh apno hoče najti hranivnih snovi uže založenih v zemlji. Te zatem gips razkrojiva in rastlinam dovaja, da zamorejo krepko rasti. Tega naj kmetovalec ne pozablja, kedar od gipsa želi velikih učinkov.

Neposredno pa gips močno vpliva ter pospešuje rast. On povzročuje marsikatero izpremembro, razkrojitev in tako dela zemljo rodovitno. Na primer: gips ali prav za prav njegova žveplova kislina zadržuje amonijak, ki se nareja, kedar živalski ostanki gnijejo ali rastline trohnijo v zemlji, ali če na njivo potrošeni gnoj se razkrojiva. Godi se tako, kakor če gnoj rabimo v hlevu ali na gnojišči.

Nadalje razkrojiva gips kovine in rudnine, ki se nahajajo v zemlji. Zlasti pospešuje, da se nareja fosforova kislina, to je tista hranivna tvarina, ki na priliko v koščenih moki prinesena na polje toliko hasni deteljam in stročjim sadežem, da izvrstno rastejo. Te potrebujejo fosforove kisline največ. Gips zabranjuje izhlapanje vode, ki se nahaja v zemlji. On jo namreč popije in tako zemlji ohrani.

Vkljub temu pa se vendar prigodi, da gips ne pomaga nič ali zeló malo. To kažejo izkušnje tudi tam, kjer bi sicer kazalo rabiti gips, ker se je pazilo na zgoraj povedani nauk o zemljiščih, katerim je ta tva-

rina zastonj. Kaj je temu vzrok? Najčešče to, da so gips prepozno rabili. Morebiti so ga trosili na deteljišča še le meseca aprila ali maja, ali tedaj, ko je sušno in toplo vreme ter izdatnega dežja več ni ali vsaj malo kedaj.

Brez zadostne vlage ali mokrote gips ostane nerazkrojen in toraj brez koristi. Naj se pomisli, da 1 kilo gipsa potrebuje 400 kilo vode, preden se raztopi popolnem. Toliko vode jemlje iz tal, iz zraka in torej je potrebno, da pada obilo dežja. Zato kaže gips rabiti jeseni ali prav rano spomladi, precej, ko sneg skopni in je na polji komaj za hoditi.

Nekateri porabijo polovico gipsa v jeseni, polovico pa rano v spomladi; vendar kaže vselej ovi najbolj mokrotni letni čas izbrati za gipsanje in treba je gipsa priskrbeti uže pozimi.

Največ hasni gips deteljam in stročjim sadežem pa tudi travnikom, kjer je obilo detelje, se vé, treba odbirati mokrotno vreme. Jako izdatno koristi gips, ako mu za tretjino ali za četrtno primešamo lesnega pepela. Trave rastejo zatem čudovito lepo in bujno, ker so dobile potrebnega kalija. Sena je veliko več in boljšega.

Razumno gnojenje zahteva zvestega dela. Ne smemo tje v en dan delati. Nekateri tedaj odbirajo morebiti 5—10 ali 20 metrov široko deteljišče ter je pognojijo z gipsom v jeseni, zraven imajo drugi del deteljišča, na kateri natrosijo gipsa, polovico v jeseni, polovico rano spomladi, nadalje imajo kos deteljišča, katerega nekaj gipsajo, rano spomladi in kos bolj pozno, in naposled pustijo še kos brez gipsa. Kmalu vidijo razliko in pri košnji se prepričajo s koso in tehtnico, kakošne učinke je imelo razno gipsanje. Podobno se postopa, kedar rabijo gips pomešan z lesnim pepelom. Pri tem dobro storijo, ako nekaj deteljišča potrosijo samo z gipsom, nekaj pa samo s pepelom. Razložek bo kmalu videti. Pomniti pa je za izkušnje, da je treba poskušati zmiraj pri enakih razmerah. Poskušati ne stane nič, toda izkušnje nas učijo in prepričajo. Takošnih izkušenj si v gospodarstvu lahko napravimo mnogo.

Gips ni vsak dober. Imamo takošnjega, ki hrani v sebi malo žveplo-kislega apna, in zopet, v katerem se tega nahaja mnogo. Nekateri gips je pravi, a drugi sleparen.

V Avstriji nahajamo izvrstni modri gips, zlasti v Mödlingu blizu Dunaja. Prodaja ga posebno drništvo, kojemu naslov se glasi: „Vorderbrühler Gipsbergbau-gesellschaft bei Mödling“. Ovi modri gips so večkrat znanstveno preiskovali, na pr. v izkušalnej štaciji v Kolinu na Českem ali gospodarskeji šoli v Požonji na Ogerskem. Našli so skoro vselej 97% žveplokislega apna. Sploh pa je ovi gips jako čist. Gips trosijo z z roko, kedar je vreme tiho in mirno. Računajo 400 do 500 kilo na hektar ali 4 do 5 colnih centov na oral.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 7. Še mlada telica žrè žimo in nesnago iz svojega latstnega repa, ravno tako tudi iz repov zraven stoječe govedi. Kako bi jo tega odvadil? (J. R. v Vg.)

Odgovor. Ako je vse to slaba razvada telice, treba jo je tako k jaslim privezati, da ne more druge govedi doseči. Njeni rep lizati ji pa zamorete zabraniti ako ga ji namažete s kako smradljivo tvarino n. pr. s šmirom, katranom ali petrolejem. Ako pa ta lastnost